

**RAQAMLI IQTISODIYOT VA ONLAYN MEHNAT IMKONIYATLARI
ORQALI KAMBAG‘ALLIKNI QISQARTIRISH****Hasanova Negina Ismatilla qizi***TIQXMMI “Iqtisodiyot” kafedrasi stajyor-o‘qituvchisi***MAQOLA
MALUMOTI****ANNOTATSIYA:****MAQOLA TARIXI:***Received:23.09.2025**Revised: 24.09.2025**Accepted:25.09.2025***KALIT SO‘ZLAR:***raqamli iqtisodiyot,
kambag‘allik, masofaviy
mehnat, frilanserlik,
onlayn ta‘lim, elektron
tijorat, moliyaviy
texnologiyalar
(FinTech)..**Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyotning kambag‘allikni qisqartirishdagi o‘rni yoritilgan. Raqamli texnologiyalar asosida masofaviy mehnat mehnat qilish, frilanserlik imkoniyatlari, onlayn ta‘lim orqali kasbiy salohiyatni oshirish, elektron tijorat va moliyaviy texnologiyalarning ahamiyati tahlil qilingan.*

Bugungi globallashuv davrida raqamli iqtisodiyot mamlakatlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida hal qiluvchi omilga aylanmoqda. Internet texnologiyalari va onlayn platformalarning keng qo‘llanilishi insonlarga yangi ish imkoniyatlarini taqdim etib, kambag‘allikni qisqartirish jarayonida muhim rol o‘ynamoqda.

Raqamli iqtisodiyotning asosiy afzalliklaridan biri — frilanserlik va masofaviy ish shakllarining keng tarqalishi. Dunyoning istalgan nuqtasidan turib, turli sohalarda xizmat ko‘rsatish imkoniyati mavjud bo‘lib, bu nafaqat ish topishni, balki daromadni oshirishni ham osonlashtiradi.

Shuningdek, onlayn ta‘lim platformalari insonlarga yangi kasblarni o‘rganish va malaka oshirish imkonini beradi. Masalan, dasturlash, grafik dizayn, til o‘qitish kabi sohalarda ko‘plab yoshlar onlayn kurslar orqali bilim olib, o‘z faoliyatini yo‘lga qo‘ymoqda.

Elektron tijorat ham kambag'allikni qisqartirishda sezilarli rol o'ynamoqda. Mahalliy ishlab chiqaruvchilar onlayn bozorlar orqali o'z mahsulotlarini nafaqat ichki, balki tashqi bozorga ham chiqara olishmoqda. Bu esa daromad manbalarini kengaytiradi va aholining turmush darajasini yaxshilashga xizmat qiladi.

Kambag'allikni qisqartirish – davlat, jamiyat va iqtisodiyot oldidagi muhim vazifalardan biri. U turli sohalardagi islohotlar, ijtimoiy himoya va iqtisodiy siyosat bilan chambarchas bog'liq. Asosiy yo'nalishlar quyidagilar:

1. Iqtisodiy o'sish va yangi ish o'rinlari yaratish

- Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash.
- Infratuzilmani rivojlantirish orqali ish o'rinlari yaratish.
- Innovatsiya va zamonaviy texnologiyalarni joriy qilish, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish.

2. Ta'lim va kasb-hunarga o'qitish

- Bepul va sifatli umumiy ta'lim imkoniyatlarini kengaytirish.
- Yoshlarni talab yuqori bo'lgan kasb-hunarlarga qayta tayyorlash.
- Zamonaviy kasb markazlari, dual ta'lim tizimini rivojlantirish.

3. Ijtimoiy himoya va aholi daromadlarini oshirish

- Kam ta'minlangan oilalarga maqsadli moddiy yordam va subsidiyalar berish.
- Pensiya va nafaqa tizimini takomillashtirish.
- Ishsizlik nafaqasi va ijtimoiy xizmatlar qamrovini kengaytirish.

4. Qishloq xo'jaligini rivojlantirish

- Dehqon va fermer xo'jaliklarini arzon kredit va subsidiyalar bilan ta'minlash.
- Zamonaviy agrotexnologiyalardan foydalanish.
- Qishloq infratuzilmasini (yo'l, suv, elektr) rivojlantirish.

5. Moliyaviy xizmatlarga yetarli kirish imkoniyati

- Mikrocredit va mikrofinans tizimini rivojlantirish.
- Aholini moliyaviy savodxonlikka o'rgatish.
- Ayollar va yoshlar tadbirkorligini qo'llab-quvvatlash.

6. Sog'liqni saqlash tizimini yaxshilash

- Bepul va sifatli tibbiy xizmat qamrovini oshirish.
- Profilaktika va sog'lom turmush tarziga e'tibor qaratish.
- Kambag'al aholi uchun arzon dori vositalari va tibbiy xizmat.

7. Davlat boshqaruvida shaffoflik va adolat

- Soliq va ijtimoiy siyosatda adolatli mexanizmlarni joriy qilish.

- Korrupsiyaga qarshi kurashish.
- Maqsadli ijtimoiy dasturlarni samarali amalga oshirish.

Qisqacha aytganda, kambag'allikni qisqartirish uchun ish o'rinlari yaratish, sifatli ta'lim, samarali ijtimoiy himoya, qishloq xo'jaligini rivojlantirish va moliyaviy imkoniyatlarni kengaytirish asosiy yo'nalish hisoblanadi.

Kambag'allikni qisqartirish bo'yicha O'zbekistonda keyingi yillarda yirik islohotlar amalga oshirilmoqda. Ular quyidagi asosiy yo'nalishlarda namoyon bo'ladi:

1. Ish o'rinlari yaratish va tadbirkorlikni rivojlantirish

- "Har bir oila – tadbirkor" dasturi orqali oilalarga imtiyozli kreditlar ajratilmoqda.
- Yoshlar va ayollar tadbirkorligi uchun alohida jamg'armalar tashkil etilgan.
- Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikka litsenziya va ruxsatnomalar olishda yengilliklar joriy qilingan.

2. Mahallabay ishlash tizimi

- 2021 yildan "Temir daftar", "Ayollar daftari", "Yoshlar daftari" orqali aholining ehtiyojmand qatlamlari aniqlanmoqda.

- Kam ta'minlangan oilalarga maqsadli yordam, uy-joy va moddiy ko'mak ko'rsatilmoqda.

- Mahalla raisi va hokimliklar to'g'ridan-to'g'ri aholi bilan ishlashi yo'lga qo'yildi.

3. Ta'lim va kasbga o'qitish

- Yoshlar uchun "Yoshlar daftari" orqali grant, kredit va stipendiyalar beriladi.
- Hududlarda kasb-hunarga o'qitish markazlari tashkil qilindi.
- Davlat budjetidan ta'lim sohasiga ajratiladigan mablag'lar yil sayin oshirilmoqda (JIMning 6% atrofida).

4. Ijtimoiy himoya va kambag'allikka qarshi davlat dasturlari

- 2021 yilda Ijtimoiy himoya yagona reyestri joriy etildi – ortiqcha qog'ozbozliksiz nafaqa va yordam tayinlanadi.

- 2023 yildan Ijtimoiy himoya milliy agentligi faoliyati boshlandi.
- Ijtimoiy nafaqalar va kam ta'minlangan oilalarga ajratiladigan yordam hajmi sezilarli oshirildi.

5. Qishloq xo'jaligini qo'llab-quvvatlash

- Dehqon va fermerlarga arzon kreditlar, subsidiyalar beriladi.
- Yerdan samarali foydalanish, klaster tizimi joriy etildi.
- Agrosanoat mahsulotlarini qayta ishlash va eksportga chiqarishda davlat ko'magi kuchaytirilmoqda.

6. Sogʻliqni saqlash tizimi islohotlari

- Tuman va shaharlarda yangi multiysohali shifoxonalar qurilmoqda.
- 2023 yildan majburiy tibbiy sugʻurta pilot tarzda joriy etildi.
- Kam taʼminlangan oilalar uchun dori vositalari va tibbiy xizmatga subsidiyalar berilmoqda.

7. Xalqaro hamkorlik va tajriba

- BMT, Jahon banki, OTB va Iqtisodiy hamkorlik tashkilotlari bilan hamkorlikda kambagʻallikni qisqartirish dasturlari amalga oshirilmoqda.
- Xitoy, Koreya va Turkiya tajribalari asosida aholini tadbirkorlikka oʻrgatish markazlari ochilgan.

Tadqiqot natijalariga koʻra, raqamli iqtisodiyot aholining iqtisodiy faolligini oshirish, yangi daromad manbalarini yaratish va kambagʻallikka qarshi samarali kurashishda muhim mexanizm sifatida namoyon boʻladi.

Bundan tashqari, moliyaviy texnologiyalar (FinTech) orqali kredit olish, toʻlovlarni amalga oshirish va jamgʻarmalarni boshqarish jarayonlari ham yengillashmoqda. Bu esa aholining moliyaviy imkoniyatlarini kengaytirib, iqtisodiy faoliyatni jonlantiradi.

Xulosa qilib aytganda, raqamli iqtisodiyot kambagʻallikka qarshi kurashishda samarali vosita hisoblanadi. Oʻzbekistonda kambagʻallikka qarshi kurashishda maxallabay ishlash tizimi, tadbirkorlikni rivojlantirish, ijtimoiy himoyani kuchaytirish, taʼlim va tibbiyotga investitsiyalarni oshirish ustuvor hisoblanmoqda. U yangi kasblarni oʻzlashtirish, masofadan ishlash, elektron tijorat va moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini yaratib, aholining farovonligini oshirishga xizmat qiladi. Demak, raqamli iqtisodiyot imkoniyatlaridan toʻlaonli foydalanish kambagʻallikni qisqartirishda eng muhim yoʻnalishlardan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov A. Raqamli iqtisodiyot sharoitida kambagʻallikni qisqartirish mexanizmlari. Toshkent: Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar jurnali. 2022.
2. UNDP (2021). Digital Economy and Poverty Reduction: Opportunities for Developing Countries. New York: United Nations Development Programme.
3. World Bank (2020). Digital Dividends. Washington, D.C.: World Bank Publications.
4. OECD (2021). The Digital Transformation and the Future of Work. Paris: OECD Publishing.